

RÜŞTÜ BOZKURT

Kapsayıcı kurumların önemi

Temel belirleyici olmamakla birlikte, kapsayıcı bir kurum, fiziki varlıklar yani yer altı ve yer üstü zenginlikleri hakkında net bilgi sahibi olmak zorunda. Ayrıca, insan eliyle oluşturulan yapıların tümünü kapsayan fiziki sermaye stokunun durumu hakkındaki net bilgi de kapsayıcı kurum olabilmenin gerekli şartları arasında yer alıyor.

rustu.bozkurt@dunya.com

Geleceği tahmin etmenin en iyi yolunun onu inşa etmek olduğu söylenir. Geleceği inşa ederken; kendini yeniden üretebilen, fırsat alanları keşfinde entelektüel ve sistem kapasitesini kullanan, üretim sürecinde kaynaklar arasında etkin koordinasyon yapan, işleriyle ilgili net bilgiye ve kapsayıcı kurumlara sahip olan toplumlar hızlı gelişiyor.

Geleceği yaratmanın beş ilkesini anlatabilecek kadar bilgi ve deneyime sahip değilim. Bilgi sınırlarını dikkate alarak "kapsayıcı kurumlar" üzerine odaklanma nedenim "Kapsayıcı kurum-

lar, kalkınmanın bütün bileşenleri arasında en önemlisidir" tezi oluyor.

Bir kapsayıcı kurum yapısından söz ediyorsak, aşağıdaki sekiz bileşeni dikkate almamız gerekiyor:

Fiziki varlıklar, üretim yöntemleri ve ürünler, finansal araçlar ve sistem, hukuk sistemi, sosyal, kültürel ve teknik sistemler, bilim ve teknoloji sistemi, siyasi sistem, sosyal ve sınıfsal oluşumlar.

Kapsayıcı kurumun yapısını, işlevini ve kültürünü belirleyen bileşenlerin gücü kurumun da etki düzeyini belirler.

Temel belirleyici olmamakla birlikte, kapsayıcı bir kurum, fiziki varlıkları yani yer altı ve yer üstü zenginlikleri hakkında net bilgi sahibi olmak zorunda. Ayrıca, insan eliyle oluşturulan yapıların tümünü kapsayan fiziki sermaye stokunun durumu hakkındaki net bilgi de kapsayıcı kurum olabilmenin gerekli şartları arasında yer alıyor.

KAPSAYICI KURUM OLMANIN ÖZELLİKLERİ

Bir başka bileşen de "üretim yöntemleri ve ürünler" hakkında "hüner sahibi" olma. Dünyanın neresinde olursa olsun, ilgi alanındaki üretim yöntemlerini ve ürünleri bilmeyen bir kurum kapsayıcı olamaz.

Kapsayıcı kurum olmanın bir başka koşulu "finans sistemleri ve araçları hakkında net bilgi sahibi olma ve onları kendi yararına kullanabilme" olarak belirleniyor.

Kapsayıcı kurumun ağırlıklı bileşeni ise "hukuk sistemi" oluyor. Kaynak kullanımında verimi artıran, maddi ve kültürel zenginlik üreterek kalkınmayı hızlandıran "hukuk sistemi"nin şu özelliklere sahip olması gerekiyor:

- ◆ Fikri ve sınai mülkiyet haklarını hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak netlikte koruyan,
- ◆ İnsanlarda, kazandığını elinde tutabileceği güveni yaratan,
- ◆ "Sıkı çalışırsam, önüme subjektif engeller çıkmaz, emeğimin karşılığını alırım" inancını yaratan ve pekiştiren,
- ◆ Sistemin "şans eşitliği" yarattığı konusunda güven yaratan,
- ◆ Pozitif seleksiyonu yükselten, negatif seleksiyonu en aza indiren,
- ◆ Kamu görevlilerinin hizmet bilincinin işleri kolaylaştırdığına inanan ve bunu yaşayan,
- ◆ Yargıya başvurulduğu zaman yasanın ve nesnel koşulların, özel durumlarla aşılamayacağı güvenini yaratan,
- ◆ Fırsat eşitliği konusunda yaygın bir güven oluşturan,
- ◆ Yatırım iklimini iyileştiren, olumsuzlukları ortak akılla çözen,
- ◆ İlkeleri, kuralları ödünsüz gözetleyen ve denetleyen.

SÖMÜRÜCÜ KURUM NEDİR?

"Sömürücü kurum" ise kapsayıcı kurumun tam tersidir ve şu özellikleriyle tanımlanır:

- ◆ Haklının değil, güçlünün sözünün geçtiği,
- ◆ Değer yaratma değil, pay kapmanın öne çıktığı,
- ◆ Nepotizmin (akrabaların aynı işletmede işe alınması) yaygın bir mekanizma haline geldiği,
- ◆ Verimlilik değil, rant kapmanın marifet sayıldığı,
- ◆ Hukuk sisteminde işini bilmeyen bilirkişilik sisteminin öne çıktığı,

- ◆ Yargılamaların alabildiğine uzadığı,
- ◆ Negatif seleksiyonun temel kural haline geldiği,

"Bende yok, sende de olmasın" algısına dayanan kasaba kültürünün hâkim olduğu, kurumları aracılığıyla bütün bu olumsuz bileşenlerin derinliklere kök saldığı yapının adı olan sömürücü kurumları tasfiye edemeyen, kapsayıcı kurumlarla gelecek inşa etmeyi önemsemeyen hiçbir toplum yeterince kalkınmayacağı görüşüne katılıyorum.

KAPSAYICI KURUMLAR YARATAMAZSAK NE OLUR?

- ◆ İhraç ürünlerimizde yüksek teknolojinin payı %5'ler düzeyinde kalır.
 - ◆ Ulusal tasarruf oranı %15'leri aşamaz, cari açık belasından kurtulamaz, GSMH büyümesinde de %4,5 dolayında çakılır kalınır.
 - ◆ Orta gelir tuzağına yakalanır, orta itibarlı bir ülke olunur.
 - ◆ Bizim büyükbaş hayvanlarımız 350 kilogram gelirken, rakiplerimiz 700-800 kilogram düzeyine çıkar.
 - ◆ Bizim ineklerimiz günde 5 kilogram süt verirken, rakiplerimiz günde 40 kilogram süt alır.
 - ◆ Bizim kadın nüfusumuz %30'larda iş yaşamına katılırken, Güney Kore gibi ülkeler de %60'larda katılımı hamle üstüne hamle yapar,
 - ◆ Bizdeki 9000 makine fabrikası 10 milyar dolar düzeyinde ihracat yaparken, Almanya'da aynı sayıdaki firma 200 milyar doları aşan ihracat yapar.
- Listeyi dilediğiniz kadar uzatabilirsiniz. Liste önemli değil, bu kısır döngüyü kırmak önemli. Çare de çok net ve açık, tekrara bile gerek yok.

"Bende yok, sende de olmasın" algısına dayanan kasaba kültürünün hâkim olduğu, kurumları aracılığıyla bütün bu olumsuz bileşenlerin derinliklere kök saldığı yapının adı olan sömürücü kurumları tasfiye edemeyen, kapsayıcı kurumlarla gelecek inşa etmeyi önemsemeyen hiçbir toplum yeterince kalkınamaz.

